

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

53. Rogatus, an mutuanti liceat in pactum deducere, vt mutuataris statim,
emat, vendat, remutuet, & c. Ex. p. 1. tr. 8. res. 60.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76413)

retinet quod accipit, modò alioquin cetera conditiones, ad hunc titulum requisita, dum contraheretur, ad fuerint. Accedit, quòd talis non tenetur nisi iuxta leges possessionis bonæ fidei ad restituendum id in quo ex contractu dicitur factus; non videtur autem ex contractu absolute dicitur factus, secundum id quod seculo tali contractu erat lacraturus, quia hoc potius ad eum in æmnam seruandum pertinet, meritò enim alioquin diceret se ex tali contractu damnum sensisse, ergo, &c. Hæc omnia Tannerus, ex quibus Confessarij multos ab onere restitutionis liberabunt.

RESOL. LII.

An sit usura mutuarie, ut mihi, cum apud habeo, remutues; aut iusto pretio à me emas, vel in meo molendino molas? Quòd est querere, an mutuator licite possit deducere in pactum eam iuris naturalis obligationem, qua ex honestate tenetur benefacere nostris benefactoribus; & hoc totum intelligendum est, sine incommodo mutuararij? Ex p. i. tr. 8. Ref. 59.

Sup. hoc in Ref. seq. fig. ganter in §. vi. & in aliis eius not.

§. 1. **C**ommunis opinio est negatiua, Sic D. Thomas 2. 2. q. 78. art. 2. ad 2. & 4. & ibi Caietanus, Salonijs, Aragon, & Bannez, Petrus à Navarra l. 3. de restit. c. 2. dub. 4. n. 239. Molina 1. 2. disp. 308. & 309. Couarruias lib. 3. var. c. 1. n. 1. Syluester ver. usura, 1. q. 2. Medina in sum. lib. 1. c. 14. §. 13. Lessius lib. 2. c. 20. dub. 8. n. 3. Nofter Megala 2. 2. lib. 2. c. 15. q. 2. n. 29. Mol-felius in sum. p. 2. tr. 12. c. 23. n. 43. & alij. Probatu hæc opinio vnica, sed validissima ratione: nam obligatio ciuilibus, seu ex iustitia, ad tales actus, est pretio æstimabilis: sed, quando aliquis in mutuo ex vi pacti, seu contractus intendit aliquid pretio æstimabile, est usura: ergo, &c. Maior probatur: nam per illam ciuilem obligationem mutuatarius amittit aliquam libertatem, & subiicitur mutuantij: ergo. Est tamen notandum, quòd isti DD. asserunt, nullum esse peccatù, si mutuator obliget mutuatarium ad tales actus faciendos, non obligatione ciuili, sed solum gratitudinis: tunc enim nulla ciuilibus obligatio ab eo petitur, præter eam, quã ipse habet ex iure naturali.

2. Sed affirmatiuam sententiam tenuit Adrianus in 4. de rest. quest. de usura, §. sed contra. D. Antoninus p. 2. tr. 1. c. 7. §. 10. Angelus verb. usura, 1. n. 4. Maior, Almainus, Cardinalis, Ioan. Andreas, Laur. de Ridulphis, citati ab Azorio p. 3. lib. 1. c. 7. §. 1. Probatu hæc opinio multis rationibus. Et primò ait Almainus: Mutuans tali pacto, & cum ista obligatione ciuili, non consequitur lucrum ex mutuo, cum det æquiualeus proprij coloni, vel artificis, vt ad frum, v. g. molendinum, vel agrum veniat: ergo non est usurarius. Et ponamus, quòd ille prius locasset operas coloni, dedissetque ipsi pecuniam, & colonus nollet operari, liceret mutuate illi, vt operaretur pro pecunijs acceptis. Ergo etiam licitum erit mutuate cum pacto, vt mox aliquid remutues: sed hæc obligatio non est minus onerosa, quàm obligatio ciuilibus remutuandi in posterum, quando gratitudo id postulat: ergo. Minor probatur: nam est minus grauis obligatio ciuilibus mutuandi in posterum, quàm remutuandi statim; quia incertum est, an alter indigebit; & non teneris, nisi commodè possis: ergo, &c.

3. Hæc opinio videbitur alicui probabilis, sicut visa est Maldero in 2. 2. trall. 1. c. 3. dub. 4. qui contrariam sententiam tantum probabiliorē vocat. Ergo, secundum Malderum, hæc opinio erit vera, & probabilis. Adde, quòd ex neotericeis illam sequitur in terminis Rodriq. in sum. tom. 2. c. 197. n. 5. & quia dicta Summa non est in Latinum translata, & non tam promptè inuenitur, ponam eius verba: [Certo es, que el que presta à otro algun dinero, puede recibir algo, no como ganancia del dinero, sino como agradecimiento desta buena

obra, pues la gratitud es vna correspondencia de uida de derecho natural, y diuino, lo qual es tanto verdad, que puede el, que da prestado, imponer obligacion ciuil, al que lo recibe de le acudir con este agradecimiento; pudiendolo hazer sin notable daño luyo, como tiene Adriano, y San Antonino.] Hæc ille. Sed, jan hæc opinio sit probabilis, alijs iudicandum relinquo.

4. Nota etiam singularem doctrinam Io. de Salas tr. de usur. dub. 9. n. 4. & dub. 10. n. 3. ad 4. & dub. 13. n. 3. & dub. 16. n. 4. & dub. 11. n. 2. sumptam à Dominico Bañez, & Arag. in 2. 2. q. 78. a. 1. Vega in sum. 1. 2. c. 13. ca. 76. & alijs, quòd quando obligatio, v. g. ad emendum, remutuandum, &c. sine vlla incommoditate fieri potest à mutuatario, non est pretio æstimabilis. Et ideò si à mutuate in pactum deducatur, non est usura. Ex his poteris respondere ad suprapositã dubitationem, & ad multos alios casus.

RESOL. LIII.

Rogatus, an mutuantij liceat in pactum deducere, ut mutuatarius statim emas, vendat, remutuet, &c? Ex p. i. tr. 8. Ref. 60.

§. 1. **R**espondit in hac quæstione, varias esse Doctrinam opinioniones: nam Lopez, Sotus Aragonius, Grassius, citati à Ioan. Sala tr. de usur. dub. 10. n. 3. & ipse etiam, asserunt, in tali euentu usuram committi, nisi obligatio sit reciproca. Eandem opinionem sequitur Ferdinandus Rebellius de oblig. iustitia, part. 2. lib. 8. q. 4. n. 10. vbi asserit, non minus feneratoriam conuentionem esse obligare mutuatarium ad statim mutuandum, quàm in posterum. Nec D. Thomas, ait ille, asserens mutuantij vnum, fas esse aliud mutuo simul recipere, nobis aduerfatur: non enim negamus, vicissim posse simul fieri mutationem, vt D. Thomas ait; sed nefas esse dicimus imponi obligationem ad statim mutuandum aliud; quòd D. Thomas non concedit. Probatu etiam hæc opinio alia ratione: nam, vt ait Salas, obligatio ad statim mutuandum, emendum, &c. potest esse non minus grauis, & molesta mutuatario, & vitilis mutuantij, quàm obligatio ad mutuandum, emendum, &c. in posterum: ergo potest esse æqualiter pretio æstimabilis; ac proinde, sicut est usura, ex pacto, mutui obligare ad hæc in posterum faciendã; ita ad statim.

2. Sed ego non minus probabilem esse existimò contrariam sententiam: nam, vt benè asserit Reginaldus 1. 2. lib. 2. c. 1. n. 198. mutuans, nullam, cuncta mutui extorquet obligationem pretio æstimabilem, cum mutuatarius inde non maneat ad aliquid in posterum obligatus. Nec valet dicere, mutuatarium amittere libertatem vendendi, vel mutuandi in posterum: quia ex quo per illam in præsens tantummodo, non in futurum est quis subiectus, nullum censetur inde subire onus pretio æstimabile. Adde, quòd si obligatio ad statim mutuandum esset pretio æstimabilis, obligatio ad statim vendendum erit etiã pretio æstimabilis; & sic posset quis, vltra summum pretium rei vendite, aliquid exigere pro tali obligatione. Consequens est falsum. Ergo.

3. Accedit, vt denuò notat Reginaldus, durum esse, de usura damnare hunc, aut similes contractus fati vsu-tatos: Do tibi mutuo 100. aureos, vel 100. amphoras vini; vt mihi vicissim mutues 100. modios tritici, vel vendas iusto pretio 100. cados olei præsertim, cum vt dictu est, talis obligatio imposita mutuatario, vt pote, quæ est ad breuissimum tempus, nihil aut parũ onerosa censetur, neque pretio æstimabilis. Et sic hanc opinionem sequitur Petrus à Navarra de rest. lib. 3. c. 2. n. 235. & 242. vbi absolute docet illã. Et probabilem illam vocat Dominicus Bañez in 2. 2. q. 78. a. 2. & nouissimè Laym. in Theol. mor. l. 3. sect. 5. tr. 4. c. 16. n. 1. qui omninò videtur esse, vbi sic asserit: [Si dicatur homini: Si vis à me obrinere pecunias

pecunias mutuas, oportet te quoque mutuare frumen- tum, vel iusto pretio vendere, aut locare mihi praedium; alias nihil obtinebis; vel, Volo tibi mutuo dare pecunias, sed oportet, te gratum esse ob beneficium, & scho- las meas frequentare, vel ad molendinum meum fru- menta afferre, merces ex mea taberna pretio iusto eme- re, aut vacans officium mihi conferre: non quidem, vt ex iniuria ad talia mihi praestanda ratione mutui ac- cepti, vel accipiendi obligatus sis, (id enim aperte vlti- rium esset), sed in tuo arbitrio sit talia praestare: ta- men si non praebes, mutuum non accipies, vel acceptum illud repetetur: in his casibus, puto non adesse vlturam, licet periculosi sint.] Ita Layman.

RESOL. LIV.

An sit vltura mutuare cum conditione, quod pro futuro deo mutuatarius aliquid ex gratitudine?

Et pro praxi huius difficultatis aliqui casus proponuntur & inferuntur in textu huius Resolutionis.

Et an sit sufficiens signum vlturariae mentis, quod non mutuet, si crederet illum futurum ingratum?

Et an sit licitum non mutuare, donec mutuatarius ab eo excitatus dicat se datum auctarium ex gratitudine, ac proinde ex veritate, & fidelitate, licet non ex iusti- tia, maneat obligatus?

Et an si quis mutuum daret, non vt pretium beneficij Ec- clesiastici, sed vt promoueret amicitiam collatoris, aut gratiam praestet, quam non vult praestare, nisi alter sta- tim gratificetur conferendo beneficium, sit probabile, quod non sit vltura, nec simonia?

Et alij casus consimiles adducuntur pro alijs contractibus non vlturarijs, qui magis late ad hunc tractatum, & ad suas speciales & laras Resolutiones iam sunt redacti. Et tandem docetur pactum iniustitiae inducere vlturam, & simoniam, non autem pactum amicitiae, & gratitudinis. Ex quo multa inferuntur pro praxi. Ex p. 1. tit. 7. & Misc. 7. Resol. 23.

§. 1. Vpono, quod non volens mutuare vinum, v.g. nisi salius mutuet triticum pro praesenti, modo id faciat, non vt quaerat mutationem alterius pro praemio, sed sit ipsi tantum conditio sine qua non, non est vlturarius.

1. Haec conclusio videtur mihi in re communis, & conciliare posse Rectores, quorum aliqui absolute dicunt mutuum pro mutuo praesenti non esse vlturarium, absolute dicunt esse i neutri tamen addunt limitatio- nem in conclusione positam.

3. Probatur autem, quia hoc modo non petitur alterius mutuum pro praemio, nec obligat alterum ratione mutui, quem ipse vult dare, quia non obstante, quod offerat cum illa conditione, alter non est obligatus dare mutuum: sed solum facit contractum conditionatum eiusdem oneris ex vtraque parte; vnde si aliter nolit adimplere conditionem, quae fuit in contractu, accipit rem suam, quae nondum translata fuit in dominium alterius; neque consequenter quaerit, aut accipit ab altero aliquid pro pretio mutui.

4. Hoc supposito a Ioanne Pontio in Theol. disp. 5. §. 1. concludit. n. 10. inferit ipse, posse aliquem dare mutuum cum conditione: quod alter postea mutuum det, & si non det quod non continuabit mutuum, dicendo, do- no tibi mutuum ea conditione, vt post mensem, vel annum des mihi si petiero aliud mutuum, quod si non feceris des mihi mutuum, sed non obligo, vt tum des mihi mutuum, si vero non dederis propter defectu istius conditionis nolo continuare mutuum, sed illud repetam: quia non volo illud continuare nisi ad illud tempus, est enim eadem ratio de hoc, ac de priori casu.

5. Sequitur similiter, quod mutans, non possit mu- tuare cum hac conditione, volo tibi mutuare rem mea

ad annu, & si tum ex gratitudine dederis mihi aliquid, continuo illud, sed tamen sine obligatione. Posset etiam similiter petere a mutuatario, vt obliget se ad dandum mutuum alterum, quando petetur; non quaerendo ta- men illam obligationem pro pretio mutui, sed tan- quam experimentu benevolentiae, & amicitiae alterius; est enim prolixius eadem ratio de omnibus his casibus.

6. Dices, ex his sequeretur quod quicquid exigitur per vlturam propter mutuum, possit haberi ratione ipsius sine vltura, & sic inutilis esset prohibitio vlturae.

7. Probatur sequela, quia si mutues centum ea con- ditione, vt si aliter post annum non reddat quinque, non pro pretio, sed ex gratitudine, non velis continuare vlturam, si vero velit, continuabis pro alio anno, & sic consequenter poterit continuari mutuum; & recipi ratione ipsius quinque singulis annis.

8. Respondeo, negando sequelam, & disparitas est, quia qui mutuum dat vlturarius, petit absolute quinque pro centum, sed qui dat mutuum hoc modo non petit aliquid absolute, sed relinquit rem arbitrio mutuatarij, qui potest absolute nihil dare non obstante huiusmodi pacto; & etiam mutans non teneretur continuare mutuum, quamuis mutuatarius daret illa quinque ex gratitudine. Et haec omnia docet Pontius vbi supra, quae tamen secundum eius mentem dicta esse volo.

9. Nec obiter deseram hic apponere ea, quae scripta reliquit Sapietissimus Magister Marcus Setra ex incli- to ordine Dominic. in 2. 2. q. 68. art. 1. dub. 2. vbi sic ait, aduertit Caietanus hic, ne fallaris putans esse sufficiens signum vlturariae mentis, quod non mutuet, si crederet illum futurum ingratum. Est enim signum fallax in foro conscientiae, quamuis in foro iudicali multum forte ponderaret. & Doctores tanquam nuntio peruersae mentis ipso quandoque vtantur. Constat namque in arctiori materia, scilicet simonia, scriptum esse ab auctore in quo libetis, quod qui vadit ad Ecclesiam propter distri- butiones, alias non iturus, tunc non est simoniacus. Et simile est in proposito, quia remuneratio sperata non est ratio quod mutuet, sed conditio, quare magis mu- tuet huic, quam illi, quia iste est gratus, ille non. Et quo- niam facere, & desiderare, vt dictum est, eiusdem sunt rationis, si quis non solum hac intus speret, sed extra etiam, spem talenti, hoc est, sic moderatam, vt descripta est, demonstrat, & sequatur effectus gratuita remunera- tionis, vt descriptus, nullum est peccatum vlturae mutuante, qui excitat mutuatarium ad mutui benefi- cium remunerandum, etiam si mutuatarius sic excitatus mittat illi aliqua dona, haecq; ille accipiat, non esse vltu- rarium, nec teneri restituere illa dona, imo addit cum P. Salas licitum esse non mutuare, donec mutuatarius ab eo excitatus dicat se datum auctarium ex gratitudine, ac proinde ex veritate, & fidelitate licet non ex iustitia ma- neat obligatus. Haec omnia Magister Serra, cui etiam adde- Rocca in praxi Theol. mor. 1. 2. l. 3. disp. 4. c. 4. n. 757. Lel. l. 2. c. 5. dub. 3. n. 56. Trull. in decal. 2. l. 7. c. 19. dub. 3. n. 4.

10. Nota etiam, quod Io. de Soria in epilogum, p. 2. r. 2. sect. 3. disp. 5. §. de mutuo, obseruat quod si quis mutuū daret non vt pretium beneficij Ecclesiastici, sed vt prouocet amicitiam collatoris, aut vt ei gratia praestet, quam non vult praestare nisi alter statim gratificetur conferendo be- neficium, probabile est nec vlturam nec simonia fore, quia illa obligatio non tollit libertatem collatoris, quare non est pretio aestimabilis. Et tandem non negat videri non paucis probabile, mutuantem posse deducere in pactu eam iuris naturalis obligationem, quae ex gratitudine tenemur benefacere benefactorib; nostris, dummodo mutuatarius nihil inde patiatur incommodi, v.g. possum tibi mutuare, vt mihi, cum opus habebis, remittes vel in meo molendino mola, vel ad me iusto pretio emas, &c. Item secundum aliquos non est vltura si mutans debeat in pactu vt mutuatarius statim emat, vendat, remuneret, &c. ne- que iste contractus: do tibi mutuo centum aureos, vel

quauis bre- uiter, sed ma- gis clarè su- pra in Ref. 51. §. Hac opinio, à lia. 4. vique in suum.

Sup. conten- to in hoc §. in Resol. per totam, & signanter pro hoc primo, ibi in §. vlt. ad medium, à vers. Venti.

Sup. hoc in principio Ref. seq.

Sup. hoc ibi- dem §. vlt. id principio.

Sup hoc in t. 5. r. 7. Ref. 19 & in Ref. 49 §. vlt. ante medium, vers. Et ad maiorem, & lege etiam §. penult. huius Ref. sup hoc pa- cto sup. in §. Hoc suppo- sitio huius Ref. & in alijs eius not. Sup. hoc in tribus §. pri- mis huius Ref. & in alijs annot. 1. huius Ref.

Tom. VI.

